

Posudek bakalářské práce

Michael Šperl

Krajiny Středozeemě z pohledu environmentální estetiky

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

Studijní program studia humanitní vzdělanosti

Předložená bakalářská práce o rozsahu cca 70 normostran je pokusem o zpracování zprofanovaného tématu poněkud jiným, neotřelým způsobem. Po formální stránce je práce bezesporu vypracována náležitě. Obsahuje všechny povinné části, je přehledně strukturována a i přes občasné gramatické chyby je stylisticky pojmuta odpovídajícím způsobem vzhledem k probíranému tématu.

Rozličných náhledů na dílo J. R. R. Tolkiena existuje tolik, že by je měl problém udržet v paměti i olifant, nicméně jsem toho názoru, že se v této bakalářské práci za pomoci nemalé badatelské kuráže a zápalu, podařilo najít přístup, který byl prozatím rozvíjen pouze zřídka. Autor se zaměřil na fiktivní krajinu pohledem environmentální estetiky a použil k tomu zejména koncepty starší, osvědčené a pevně definované (krásy, malebna, vznešena). Při svém bádání pracoval jak s prameny (trilogie Pán Prstenů) tak s vhodně zvolenou domácí i zahraniční odbornou literaturou a projevil nejen solidní analytické schopnosti a kompetenci porozumět odbornému textu, nýbrž i cit pro vnímání krajiny a jejího popisu v krásné literatuře, jakož i málo oceňovanou, avšak toliko důležitou, schopnost uvědomit si hodnotu přírodního prostředí nejen pro bohatost našeho fyzického, ale i duševního života.

V úvodní části práce se autorovi přesvědčivě podařilo přiblížit vývoj a smysl analytických kategorií, se kterými nadále pracoval a zasadit je do rámce environmentální estetiky. Následuje pasáž, ve které projevil stejně solidní přehled o Tolkienově díle a jeho nepřeborných interpretacích. Tento oddíl je pojat stručně, přehledně, ale zároveň poskytuje klíčová vodítka pro způsob pozdějšího autorova nazírání Tolkienova díla. Ukazuje především provázanost mezi fiktivní a skutečnou krajinou a snaží se zachytit subtilní vztah mezi literární inspirací a hlubokým estetickým prožitkem.

V následujících kapitolách autor vždy ztotožňuje určitou estetickou kategorii s typem prostředí, který se v Tolkienově vyprávění vyskytuje. Činí tak postupně a na základě smysluplně zdůvodněných rozhodnutí. Z této části práce je patrné autorovo zaujetí prameny i dovedné užití sekundární literatury, které mu pomohlo nalezené prvky krásy, malebna a vznešena v textu rozpoznat a podpořit svou argumentaci. Důležité je zejména to, že autor propojuje myšlenky předestřené v teoretické rovině s analýzou samotného díla. Každé prostředí přitom autor představuje v souvislosti s jeho obyvateli a jejich povahou. Tyto dvě sféry tvoří komplementární celek. Nečiní tak na základě svévole, nýbrž naprostou v souladu s přístupem samotného Tolkiena. Zaujímá tak jasné stanovisko, tedy že skutečnou podstatu netriviálního estetického prožitku přírodního prostředí nelze redukovat ani na smyslovou zkušenost ani na povědomí o historických, kulturních či topografických souvislostech, nýbrž že ji tvoří syntéza obojího. Řekl bych, že tím zaujímá pozici podobnou té Hepburnové, což je ostatně autor známý pro svou schopnost plodné a přitom umírněné syntézy.

Zajímavá je bezesporu autorova úvaha nad povahou estetického zážitku při četbě. Jak sám přiznává, jedná se o zážitek nezainteresovaný ve smyslu tradiční estetiky, nicméně jde zároveň o zážitek velmi podobný estetické zkušenosti s přírodním prostředím. Lze tedy hovořit o jakémisi rozhraní? Můžeme říci, že prostřednictvím imaginace jsem schopni zažívat určitá prostředí téměř jako skutečná, vycházejí z vlastní zkušenosti? A má k takovému prožitku blíže autor nebo spíše čtenář? Jsou to zajímavé otázky které, myslím, stojí za to pokládat. Byť by se samozřejmě dalo apodikticky tvrdit, že mezi estetickým zážitkem z uměleckého díla a z přírodního prostředí zeje bezedná propast. Ukazuje se však, že pole naší estetické zkušenosti nelze tak snadno orámovat a mnoho směrů v moderní filosofii (označovaných často zjednodušeně jako estetická levice) je přesvědčeno, že takové pole je vskutku neomezené a lze do něj zařadit i běžné každodenní činnosti (nejen četbu literatury nebo procházku lesem). Jiná část názorového spektra (konzervativnější) se však domnívá, že se tím rítíme vstříc propasti bezedné relativizace. Celkové vyznění této práce je pak takové, že skrze uvědomování si hodnoty takových zážitků, vzrůstá naše environmentální citění, ať již jde o zážitky skutečně prožité nebo „pouze vysněné.“ Poukazuje tak na neobvyklou transformační moc fantazie v tom nejlepší tolkienovském duchu.

V úhrnu lze říci, že autor zvolil poutavé téma, které dokázal dostatečně prozkoumat, ale zároveň i ohraničit a vyvodit ze své snahy netriviální závěry. Práce splňuje všechny předpoklady, aby mohla být úspěšně obhájen. Proto ji tedy doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **výborně**.

V Praze 28.8.2024

Tomáš Mašek